Laura Terho
neuvotteleva virkamies
TUTO/HYT

VN/14884/2025

Lakivaliokunnalle

K 1/2025 vp (Hallituksen vuosikertomus 2024); lausumat lapsenhuoltolain uudistamisesta ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumisesta

Eduskunnan lausumiin eduskunnan vastauksissa EV 175/2018 vp ja EV 153/2024 vp liittyen todetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta kunnioittavasti seuraavaa.

Lapsenhuoltolain uudistus (HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp)

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.

Vuoroasumista koskien on ollut aiempien vuosien aikana useita toimenpiteitä, joita on kuvattu aiemmissa vastauksissa. Vuoden 2024 aikana ei ollut erityisiä vuoroasumiseen liittyviä toimenpiteitä, mutta vuoroasuminen on huomioitu kansallisen lapsistrategian työssä. Keväällä 2025 julkaistussa raportissa ”Selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä: Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12”[1] erityisen ongelmalliseksi lapsen kannalta nostettiin ns. sopimukseton tila, jossa lapsella ei ole lainkaan yhteyttä toiseen vanhempaansa sen vuoksi, että toinen vanhempi ei esimerkiksi noudata oikeuden tai lastenvalvojan vahvistamaa sopimusta lapsen vuoroasumisesta. Tähän liittyen selvityksessä ehdotetaan (ehdotus 13, s. 146), että sosiaalihuollon ammattilaisilla tulisi jatkossa olla vahvempi rooli sopimuksettoman tai sopimuksen vastaisen tilanteen ehkäisemisessä ja nopeassa ratkaisemisessa.

Vuoroasuminen on huomioitu lisäksi sosiaaliturvan uudistuksen työssä. Sosiaaliturvakomitean toimeksiannosta toteutettiin tutkimushanke, jonka raportti ”Lapsiperheiden pienituloisuus, sosiaaliturva ja asumisjärjestelyt”[2] julkaistiin lokakuussa 2024. Komitea käsittelee sosiaaliturvan yksilö- ja perhekohtaisuutta, elatusvelvollisuuksia ja erilaisia asumis- ja perhetilanteita – kuten lapsen vuoroasumis- ja muita kahden kodin tilanteita – syyskaudella 2025. Komitean ehdotukset ja linjaukset sosiaaliturvan uudistamiseksi julkaistaan loppumietinnössä vuoden 2026 lopussa.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti syksyllä 2024 osana kansallisen lapsistrategian työtä selvityshenkilöryhmän laatimaan raportin mm. siitä, miten erilaiset palvelut ja muut viranomaistoimet ja

[1] Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:12.
[2] Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:35.

tuomioistuinten päätöksenteko toimivat niissä tilanteissa, kun vanhemmat asuvat erillään ja tilanteeseen liittyy haasteita, sekä millä toimilla järjestelmää (palvelut ja päätöksenteko) ja sääntelyä voidaan parantaa, jotta lapsen oikeudet toteutuisivat ja lapsen asema vaikeissa erotilanteissa, huoltajuusriidoissa ja oikeusprosesseissa paranisi. Edellä mainittu ”Selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä: Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12” sisältää asiaan liittyvää tutkimustietoa, erilliskyselyillä ja haastatteluilla saatua tietoa sekä 31 asiaan liittyvää toimenpide-ehdotuksia tuleville vuosille. Ehdotukset liittyvät vaativien erojen ennaltaehkäisyyn, lapsen aseman ja oikeuksien vahvistamiseen, vanhempien tarvitseman tuen varmistamiseen, oikeusprosessien ja lainsäädännön kehittämiseen, toimivallan selkiyttämiseen, palvelupolkujen kehittämiseen, väkivallan ehkäisemiseen sekä osaamisen vahvistamiseen.

Selvityksessä ehdotetaan (ehdotukset 6b ja 6c, s. 139) muun muassa, että vaativimmissa erotilanteissa ammattilaiset saisivat lapsen kuulemiseen ohjausta lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköistä, hyödyntäen yksiköiden konsultaatiota ja käytössä olevia tukirakenteita, ja että lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköiden työtä ohjaavan lain uudistamisen yhteydessä mahdollistettaisiin, että yksiköiden työ voisi kohdistua myös vaikeimpiin huoltoriitoihin ja että kaikista vaativimmissa erotilanteissa lasten kuuleminen keskitettäisiin kyseisille yksiköille, vaikka kyse ei olisikaan lapseen kohdistuvan rikoksen selvittelystä. Lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) uudistaminen on parhaillaan käynnissä, ja asiaa arvioidaan tässä yhteydessä.

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asettama asiantuntijatyöryhmä valmisteli vuosien 2020–2021 aikana valtakunnallisen ohjeistuksen lapsenhuoltolain mukaisten olosuhdeselvitysten laatimisen tueksi. Työryhmä arvioi myös asiaan liittyvää koulutusten ja pätevyysvaatimusten tarvetta. Oppaasta lapsenhuoltolain mukaisen hyvinvointialueen selvityksen laatimiseksi[3] julkaistiin syksyllä 2024 kolmas uudistettu laitos. Oppaan julkaisemisen yhteydessä on annettu myös koulutusta ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuja on päivitetty. Lisäksi on julkaistu asiantuntijaryhmän kannanottona julkaisu ”Lapsenhuoltolain mukaisen tuomioistuimelle annettavan selvityksen tekemiseen tarvittava kelpoisuus, täydennyskoulutus ja yhteistyörakenteet: Asiantuntijatyöryhmän kannanotto”[4]. Asiassa ei ole vireillä lainsäädäntöuudista tällä hetkellä.

Lisäksi edellä mainitussa raportissa ”Selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä: Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12” ehdotetaan (ehdotus 6a, s. 139), että olosuhdeselvitystyöntekijöiden pätevyys ja osaaminen saatetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistuksen mukaiseksi koko maassa.

[3] THL Ohjaus 7/2024.
[4] THL Ohjaus 12/2022.

Laura Terho
neuvotteleva virkamies
TUTO/HYT VN/14884/2025

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttaminen (HE 130/2024 vp – EV 153/2024 vp)

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhempien, perheiden sekä lähisuhdeväkivallasta epäiltyjen ja uhrien tukea ja palveluja sekä palveluihin ohjausta samoin kuin huolehtii tuen ja palvelujen riittävästä rahoituksesta lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta valmistelee vuoden 2025 aikana uuden Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman vuosille 2026–2033. Samanaikaisesti sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan uusi Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma vuosille 2026–2033. Eduskunnan lausuma tuen ja palvelujen sekä palveluihin ohjaamisen vahvistamisesta ja kehittämisestä voidaan huomioida näissä ohjelmissa.

Tulevaan Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelmaan (joka on tarkoitus julkaista loppuvuodesta 2025) on jo suunniteltu useita toimenpiteitä, jotka vahvistaisivat ammattilaisten osaamista työssään lapsen kohtaamaa väkivaltaa vastaan, parantaisivat lapsen pääsyä avun piiriin hänen kohdattuaan väkivaltaa ja tukisivat vanhempia olemaan turvallisia lapselleen sekä tukisivat rakenteita, käytäntöjä sekä yhteistyötä toimijoiden kesken ja lisäksi ottaisivat kantaa siihen, mihin toimiin rahoitusta erityisesti tarvitaan. Lisäksi lähisuhdeväkivalta perheissä, mukaan lukien vanhempien välisen väkivallan todistaminen ja väkivallan ennaltaehkäisy, on huomioitu jo nykyisin Väkivallaton lapsuus -työssä. Siihen kuuluvassa Lähisuhdeväkivalta perheessä -kokonaisuudessa on yhteensä 24 toimenpidettä, ja niistä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki ovat joko jo toteutuneet tai etenemässä hyvin tai niiden toimeenpano on aloitettu tai suunnitteilla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi vuonna 2024 selvityksen ”Lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan tekijätyö Suomessa: Palvelut, ohjelmat ja lähisuhdeväkivallan tekijöiden kohtaaminen sote-palveluissa”.[5] Selvitykseen sisältyy useita suosituksia väkivallan ehkäisemisestä ja tekijöille suunnattavista palveluista.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan hallitusohjelman mukaisesti arviointia kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarpeesta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.

Turvakotien rahoitusta on kasvatettu suunnitelmallisesti ja palvelun saatavuutta pyritään edelleen vahvistamaan. Vuonna 2025 turvakotien rahoitus on 27,55 miljoonaa euroa.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lähisuhdeväkivallan sovittelun kiellon soveltamista, toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen vuoden 2028 loppuun mennessä. Seurata tulee muun muassa lähisuhdeväkivallan sovittelun kiellon vaikutuksia uhrien asemaan ja uhrien kokemuksia lainmuutoksesta sekä lähisuhdeväkivaltarikosten epäillyille ja uhreille tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja yhdenvertaista saatavuutta, resursointia samoin kuin palveluihin ohjaamisen toteutumista käytännössä. Myös vaikutuksia lapsiin on seurattava. Lisäksi seurata tulee lähisuhdeväkivaltarikosten käsittelyssä ja käsittelymäärissä eri

[5] THL Raportti 7/2024.

Laura Terho
neuvotteleva virkamies
TUTO/HYT

VN/14884/2025

rikosprosessiketjun vaiheissa tapahtuvia muutoksia sekä poliisille, syyttäjille ja tuomioistuimille osoitettujen määrärahojen riittävyyttä. Niin ikään vaikutuksia lähisuhdeväkivaltarikosten sovitteluun muutoin kuin sovittelulainmukaisessa menettelyssä tulee seurata samoin kuin vaikutuksia tällaisia sovintoja koskeviin viranomaiskäytäntöihin sekä etenemiseen rikosprosessissa.

Lähisuhdeväkivallan sovittelu kiellettiin lailla rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta (966/2024), jonka eduskunta hyväksyi joulukuussa 2024 ja joka tuli voimaan 1.1.2025. Lakimuutoksen myötä soviteltavaksi ei saa ottaa väkivaltaa sisältäviä rikoksia eikä eräitä muita rikoksia, jotka ovat kohdistuneet rikoksesta epäillyn läheiseen. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä rikosprosessiketjun toimijoiden resurssien riittävyyttä seurataan. Seurantaa aletaan suunnitella tänä vuonna rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnassa.